

Säkra transporter av farligt gods

TRAFIKVERKET

Trafikverket bygger säkra vägar och järnvägar för all trafik och alla typer av transporter. Riksdagens nollvision gäller för alla transporter och trafikolyckorna minskar stadigt år efter år, trots att trafiken ökar. Transporter med farligt gods är en liten del av alla transporter och omgärdas av stränga säkerhetsregler. Målet är att en transport med farligt gods ska vara en säker transport.

Nollvisionen gäller för alla transporter

Vägar och järnvägar, liksom alla andra transportslag omfattas av riksdagens beslut om nollvisionen som innebär att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafikolyckor, oavsett transportslag. Trafikverkets självklara utgångspunkt är därför att transporter av farligt gods ska vara säkra och skyddas mot yttre hot vid planering och byggande av infrastruktur.

Vi planerar för trygga transporter

Risken med transporter av farligt gods är en viktig aspekt när en ny väg eller järnväg ska byggas eller en befintlig väg eller järnväg ska förändras. Redan på ett mycket tidigt stadium av planeringsprocessen tas det hänsyn till transporter av farligt gods för att på alla tänkbara sätt minimera riskerna för olyckor.

Enligt Plan- och bygglagen ska kommunerna i sina planer och beslut från början beakta risker som har samband med markanvändning och bebyggelse. I en särskild riskanalys tar man ställning till om särskild hänsyn behöver tas till riskerna med farligt gods eller inte. Trafikverket gör också riskanalyser i sina utredningar inför byggande av ny infrastruktur, bland annat i en så kallad miljökonsekvensbeskrivning. Trafikverket har rekommendationer för hur stort avståndet ska vara från väg och järnväg till omgivande bebyggelse med hänsyn till risker med farligt gods.

Godstransporter är nödvändiga för att samhället ska fungera

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och produkter som har sådana farliga egenskaper att de kan skada människor, miljö, egendom och annat gods om de inte hanteras rätt under transport eller skyddas mot yttre hot som stöld eller skadegörelse.

Exempel på farligt gods är sådant som vi intuitivt uppfattar som farligt, såsom bensin och gasol, men

även ämnen som används i hushållet och inte uppfattas som farliga, exempelvis målarfärg och rengöringsmedel. Det handlar om produkter och ämnen som det moderna samhället har svårt att undvara och som vi använder i vår vardag, hemma och på arbetet. Dessa produkter är inte farliga vid normal användning eller när de transporteras i mindre mängder. Men de kan innebära en potentiell fara vid transport av stora mängder, om inte transporten sker på ett säkert och tryggt sätt.

Samhället är beroende av att farligt gods kan transporteras. I den fysiska planeringen vägs riskerna med transporter av farligt gods mot andra värden i samhället. Det går inte att bygga ett samhälle helt utan risker. Ofta överväger fördelarna med att ha ett nära och tillgängligt transportsystem nackdelarna med den lilla sannolikheten att en olycka med farligt gods ska inträffa.

Transport av farligt gods innebär inte automatiskt en farlig transport

Vetskapen om att det går farligt gods på våra vägar och järnvägar kan väcka oro. Då är det viktigt att känna till att samhället har vidtagit omfattande åtgärder för att transporter av farligt gods ska ske på såkrast tänkbara sätt. Många aktörer är inblandade vid transporter av farligt gods och flera myndigheter har ansvar för att transporterna ska vara säkra.

Vid transporter av farligt gods bidrar säkerheten på infrastrukturen, hållbara förpackningar och tankar, utbildad personal samt säkerhetsutrustning till att genomföra en säker transport.

Ökad trafiksäkerhet minskar riskerna med godstransporter

Eftersom en olycka med farligt gods även är en järnvägs- eller trafikolycka innebär Trafikverkets arbete med att förbättra trafiksäkerhet att riskerna för olyckor med farligt gods minskar. I det arbetet ingår till exempel att minska risken för urspårningar, att bygga planskilda korsningar och mötesfria vägar och utforma vägens eller järnvägens sidoområden på ett säkert sätt.

De senaste 30 åren har bland annat automatiska system för trafikstyrning och kollisionssäkra lok och vagnar gjort att antalet olyckor på järnvägen har minskat.

Tre procent är farligt gods

Totalt transporteras 13 miljoner ton farligt gods på svenska vägar och järnvägar varje år. Det motsvarar tre procent av allt transporterat gods. Cirka 10 miljoner transporteras på väg, varav huvuddelen körs på en begränsad del av vägnätet, företrädesvis på vägar och gator av hög standard. Resten, cirka 3 miljoner ton, transporteras på järnvägen. Transportsträckorna på järnväg är i regel betydligt längre än på väg, vilket innebär att cirka en tredjedel av allt transportarbete av farligt gods på land sker på järnväg, som är det allra säkraste av alla transportslag.

Det saknas statistik över vad det är för farligt gods som transporteras, men man beräknar att ungefär tre fjärdedelar utgörs av oljebaserade produkter, exempelvis bilbränsle.

Ovanligt med olyckor

Olyckor med farligt gods vid transport är i grunden "vanliga" järnvägs- eller trafikolyckor. För att en olycka ska klassificeras som en "farligt gods-olycka" ska olyckan även förorsaka, eller riskera att förorsaka,

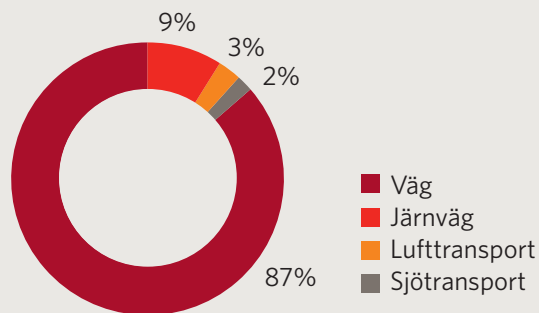
ett utsläpp, en brand eller en explosion. Ytterst få olyckor med farligt gods har inträffat i Sverige.

Under perioden 2006-2012 rapporterades det 296 olyckor och tillbud där farligt gods varit inblandat enligt statistik från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Nästan nio av tio (87 procent) skedde på väg och en av tio (9 procent) på järnväg.

28 personer skadades och sex personer omkom i samband med dessa olyckor. Vid endast ett tillfälle berodde dock dödsfallet på att transporten innehöll farligt gods. I de övriga fallen var det trafikolyckan i sig som orsakade dödsfallet och hade inget med transportens innehåll att göra.

Hälften av vägolyckorna skedde i samband med lastning eller lossning av gods. Under transport är avåkningar på landsväg vanligast. Ofta rör det sig om händelser där ingen människa kommer till skada och utan att något utsläpp sker. Detsamma gäller järnvägsolyckorna som till största delen äger rum inne på rangerbangården där mindre läckage upptäcks vid rutinkontroller eller i samband med lossning och lastning av gods.

296 OLYCKOR MED FARLIGT GODS 2006-2012

KÄLLA: MYNDIGHETEN FÖR SAMHÄLLSSKYDD OCH BEREDSKAP MSB

Vad kan hända?

Om en olycka inträffar kan det i värsta fall få svåra konsekvenser för människor och miljö. De huvudsakliga riskerna vid en olycka med farligt gods är att det börjar brinna, att en explosion inträffar eller att det sker ett utsläpp av giftiga och frätande kemikalier. Hur allvarliga följder en olycka får beror på vad som transporteras, vilken mängd det är och omständigheter kring olyckan, till exempel väder- och vindförhållanden. Det är värt att upprepa att allvarliga olyckor med farligt gods är ovanliga och bara i undantagsfall sker det dödsfall på grund av farligt gods.

Om olyckan är framme...

Trafikverket arbetar kontinuerligt för att förbättra säkerheten och minska olyckorna i trafiken och på järnväg. Om olyckan ändå skulle vara framme larmas Räddningstjänsten till platsen för att hjälpa människor i nöd och för att begränsa miljöskador på grund av läckande bränsle eller last från inblandade fordon.

TRAFIKEN BILR ALLT SÄKRARE

På 60 år har antalet döda och skadade i trafiken minskat med hälften, samtidigt som antalet bilar har tiodubblats. KÄLLA: TRANSPORTSTYRELSEN

ÅR	DÖDA	SKADADE	ANTAL BILAR
1950	595	10 583	345 000
2012	285	22 825	3 881 000

Många myndigheter samverkar för trygga transporter

Arbetet med att trygga transporterna av farligt gods är uppdelat på många olika aktörer, som alla omfattas av ett regelverk: tillverkaren, avsändaren, transportören, föraren, den som ansvarar för vägen eller järnvägen, transportmottagaren och den som är ansvarig för omlastning eller förvaring av ämnena har alla ett lagstadgat ansvar och bidrar till att transporter av farligt gods sker på tryggast möjlig sätt för människa och miljö.

Myndigheters roller och ansvar:

Kommunerna

ansvarar för bebyggelseplanering som innebär att ta hänsyn till riskerna med transporter av farligt gods på väg och järnväg, i enlighet med Plan- och bygglagen. Kommunerna bygger och underhåller det kommunala vägnätet. Det är kommunledningen som har det övergripande ansvaret för kommunens arbete med riskhanteringen.

Trafikverket

ansvarar för att planera, bygga och underhålla det statliga väg- och järnvägsnätet på ett sådant sätt att transporter kan ske med minsta möjliga risk för människa, miljö och egendom. Det gäller även transporter av farligt gods.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

ansvarar för det svenska regelverket för transport av farligt gods på väg och järnväg (ADR-S och RID-S). Det innebär att MSB arbetar för att förebygga olyckor och tillbud respektive obehörigt förfarande med farligt gods, i samband med transport av farligt gods på land.

Transportstyrelsen

ansvarar för sjö- och lufttransporter av farligt gods. Det innebär att Transportstyrelsen ansvarar för den lagstiftning som reglerar sjö- och lufttransporter.

Strålsäkerhetsmyndigheten

ansvarar för frågor som rör transport av radioaktiva ämnen på väg och järnväg, till sjöss och i luft.

Polismyndigheten

ansvarar bland annat för tillstånd för lastning och lossning på offentlig plats inom tätbebyggt område och underrättelse om lastning och lossning av vissa ämnen på offentlig plats utanför tätbebyggt område.

Räddningstjänsten

utför räddningsinsatser vid olyckor med farligt gods både på väg och järnväg.

Lagar och regler som styr

Det finns en rad lagar och bestämmelser kring transport och hantering av farligt gods som syftar till att upprätthålla säkerheten, minska olycksriskerna och begränsa skadorna på människor, miljö och egendom vid eventuella olyckor.

Svenska regler för transport av vissa farliga ämnen har funnits sedan 1860-talet. Regler om internationell transport av farligt gods infördes 1956 då FN:s Europakommission för första gången gav ut "The Orange Book", rekommendationer för transport av farligt gods. Dessa ligger till grund för utvecklingen av regelverken för de olika transportslagen väg, järnväg, sjö och luft.

Transport av farligt gods på väg och järnväg regleras av lagen (2006:263) och förordningen (2006:311) om transport av farligt gods samt av bestämmelserna för transport av farligt gods på väg (ADR) och järnväg (RID).

ADR-S gäller för internationell och nationell transport av farligt gods på väg och i terräng. Bokstaven "S" står för den svenska utgåvan. Förkortningen ADR står för Accord européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par route (franska), eller European Agreement Concerning the International

Carriage of Dangerous Goods by Road (engelska).

RID-S gäller för internationell och nationell transport av farligt gods på järnväg. Bokstaven "S" står för den svenska utgåvan. Förkortningen RID står för Règlement concernant le transport international ferroviaire des marchandises dangereuses (franska), eller Regulations Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Rail (engelska).

EXEMPEL PÅ HÄNDELSEFÖRLOPP VID OLYCKA MED FARLIGT GODS

Någon ringer 112 och larmar om olyckan. Räddningstjänst, polis, och ambulans kommer till platsen. Beroende på vad som hänt vidtas olika åtgärder på plats:

- ambulans tar hand om skadade
- polis spärrar av vägen vid behov och utreder eventuellt trafikbrott
- räddningstjänsten gör en riskbedömning, släcker eventuell brand, lägger ut skum vid risk för brand, skyddar marken med absorberande material vid läckage
- extra resurser som miljöexperter, experter från avsändande kontaktas vid behov
- ibland behöver godset föras över till annat fordon för att underlätta bärgning eller för att det innebär risker med att ha det kvar
- bärgning görs vid behov. Vid risk för explosion vidtas särskilda försiktighetsåtgärder, inte minst avspärning av ett större område

I efterhand kan sanering av mark behövas liksom provtagning under en viss tid framöver.

Mer information

Trafikverkets kundtjänst
Telefon: 0771-921 921
www.trafikverket.se

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB
Telefon: 0771-240 240
www.msb.se

Läs mer om farligt gods:

Transport av farligt gods - Väg och järnväg 2013/14 (MSB)

Transporter av farligt gods - handbok för kommunernas planering (SKL Sveriges kommuner och landsting)

TRAFIKVERKET

Trafikverket, 781 89 Borlänge, Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

www.trafikverket.se